

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Zelfstandigen en de Arbowet

**De Inspectie SZW werkt samen aan eerlijk, gezond
en veilig werk en bestaanszekerheid voor iedereen**

Zelfstandigen en de Arbowet

Deze brochure vertelt u meer over de belangrijkste arbeidsrisico's voor zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). U kunt in deze brochure ook lezen aan welke verplichtingen van de Arbowet u zich als zzp'er moet houden. Onder de Arbowet vallen de Arbeidsomstandighedenwet, het Arbeidsomstandighedenbesluit en de Arbeidsomstandighedenregeling.

Het is in uw eigen belang, maar ook in het belang van anderen dat u veilig en gezond werkt. De Inspectie SZW treft bij controles vaak gevaarlijke situaties aan waarbij zzp'ers zijn betrokken. Ook vinden er ernstige ongevallen plaats waarvan zzp'ers het slachtoffer zijn.

In Nederland werken meer dan 900.000 zzp'ers. Ongeveer de helft hiervan werkt in risicovolle sectoren zoals landbouw, industrie, bouwnijverheid, binnenscheepvaart, reparatie- en installatiebranche.

Voor u als zzp'er is het daarom belangrijk om te weten dat:

- veel bepalingen uit de Arbowet met betrekking tot arbeidsomstandigheden ook voor u gelden pagina 6
- de Inspectie SZW ook optreedt als zzp'ers de Arbowet overtreden. pagina 21

Ook al bent u voor de Belastingdienst een zzp'er, er zijn situaties waardoor u voor de Inspectie SZW geen zelfstandige bent, maar werknemer of zelfs werkgever. In deze brochure kunt u lezen wanneer u volgens de Arbowet zzp'er bent en wanneer niet. Ook leest u met welke verplichtingen u rekening moet houden en waarom deze ook voor u gelden. In juli 2012 is de Arboregelgeving voor zelfstandigen wat veranderd. In deze brochure wordt niet verder ingegaan op de veranderingen. Er wordt aangegeven wat er van toepassing is.

Leeswijzer

In deel 1 van deze brochure vindt u de belangrijkste risico's en regels voor zelfstandigen.

In deel 2 leest u meer over het begrip 'zelfstandige' in relatie tot de Arbowet.

In deel 3 leest u hoe de Inspectie SZW inspecteert en handhaaft.

Deel 1

Het doel van de Arbowet is werknemers beschermen tegen risico's op het werk. De werkgever moet er voor zorgen dat zijn werknemers veilig en gezond kunnen werken. Als zzp'er bent u geen werkgever en geen werknemer. In principe bent u dus, als u aan het werk bent, zelf verantwoordelijk voor uw veiligheid en gezondheid.

Veiligheid en gezondheid, uw zorg

Het is in beginsel aan de burger zelf om in een eigen inkomen te voorzien en een inschatting te maken van de risico's die hij of zij loopt. De overheid wil zo min mogelijk treden in de keuzevrijheid van mensen. De keuzevrijheid van werknemers is door de aard van de arbeidsovereenkomst in principe kleiner dan die van zelfstandigen. Werknemers verplichten zich contractueel om opdrachten van de werkgever op te volgen. Deze gezagsverhouding maakt dat een werknemer slechts tot op zekere hoogte kan kiezen welke werkzaamheden hij onder welke omstandigheden uitvoert. Om dit te voorkomen biedt de overheid aan alle werknemers beschermingsmaatregelen via de Arbowet.

Voor zelfstandigen geldt deze beperking van de gezagsverhouding als regel niet. Werken als zelfstandige impliceert dat men zelf kiest voor het dragen van verantwoordelijkheid en de daaraan verbonden risico's. Wel dienen zelfstandigen vanuit de optiek van veiligheid en gezondheid beschermd te worden tegen ernstige (levensbedreigende) risico's en dient gevaar voor derden (zoals passanten, klanten, omwonenden) te worden voorkomen.

Het verschil in regelgeving voor zzp'ers en werknemers kan echter problematisch zijn, daar waar zzp'ers en werknemers op één arbeidsplaats werken. Er vindt dan een negatieve uitstraling plaats van de beperktere arbeidsbescherming van de zzp'er op de nalevingbereidheid van de werknemer. Ook ondervindt de handhaving problemen: er moet telkens worden vastgesteld of iemand wel of niet een 'echte' zzp'er is en welke regelgeving dan van toepassing is. Beide situaties zijn ongewenst. Dat is de reden waarom de Arbowetgeving per 1 juli 2012 is aangepast.

Bijna alle bepalingen die maatregelen voor arbeidsrisico's voorschrijven (ook de niet concrete bepalingen zoals voor fysieke belasting) van het Arbobesluit zijn ook voor zzp'ers van toepassing. Als een zelfstandige alleen werkt is maar een deel van deze regels van toepassing, namelijk alleen die gaan over ernstige risico's. De regels die te maken hebben met gevaar voor anderen op de arbeidsplaats zijn voor iedereen van toepassing (zie tabel 1 pagina 19).

Vergelijkbaar met het alleen werken van een zzp'er is, dat er wel anderen (zzp'ers, werknemers) op de arbeidsplaats werken, maar dan op een ander tijdstip.

Indien er concrete normen in arbocatalogi zijn vastgelegd, worden deze als referentiekader gebruikt in het toezicht op zzp'ers die werken op een arbeidsplaats waar ook anderen werken. Hierdoor zal er bijvoorbeeld geen ongelijke situatie meer bestaan tussen zzp'ers en werknemers op de bouwplaats met betrekking tot de te nemen maatregelen om de fysieke belasting te verminderen. Als u geïnteresseerd bent in de verdeling van verantwoordelijkheden op een bouwplaats, kunt u onze brochure 'Arbeidsrisico's op bouwplaatsen' deel 2 opvragen. Deze brochure vertelt u meer over de organisatie van de arboverplichtingen op bouwplaatsen.

In deze brochure vindt u de belangrijkste arbeidsrisico's. Ook is aangegeven welke maatregelen u kunt nemen om deze risico's tegen te gaan. Het gaat om uw veiligheid, uw gezondheid, maar ook om uw verantwoordelijkheid voor anderen, zoals werknemers, bezoekers, voorbijgangers, omstanders en omwonenden.

Het is natuurlijk wel in uw eigen belang om, als u echt alleen werkt en dus de meeste delen van de Arbowet en het Arbobesluit niet van toepassing zijn, veiligheids- en gezondheidsmaatregelen te nemen. Zo is het bijvoorbeeld goed te realiseren dat te zwaar tillen, een ongunstige werkhouding en te veel uren werken, kunnen leiden tot ernstige gezondheidsschade.

Een kapster is voor zichzelf begonnen als zzp'er. Ze werkt alleen in een kapsalon en dus zijn meeste delen van de Arbowet en het Arbobesluit niet van toepassing. Het kapperswerk kan overbelasting met zich meebrengen voor armen, nek en schouders. Het is dus verstandig om hier rekening mee te houden door een pompstoel en 'kappersfiets' aan te schaffen. Maar verplicht is dat niet voor een zzp'er die alleen werkt. De zzp'er die alleen werkt is wel bijvoorbeeld verplicht om professionele handschoenen te dragen bij het werken met blondeer- en permanentvloeistoffen. Als de zzp'er een stoel huurt in een kapsalon en op dat moment samen werkt met andere kappers is de zzp'er wel verplicht om een pompstoel en een 'kappersfiets' aan te schaffen.

Meer informatie vindt u op www.arbovriendelijkehulpmiddelen.nl

Belangrijke bepalingen voor zzp'ers

Hierna staan verschillende arbeidsrisico's en de bijbehorende voorschriften beschreven. Het gaat om situaties die onveilig en ongezond kunnen zijn. De Inspectie SZW komt deze situaties in de praktijk het meest tegen bij zzp'ers. Er is

ook aangegeven of de wetgeving altijd van toepassing is of alleen in situaties waarin de zzp'er samenwerkt op een arbeidsplaats. Ook gevaar voor derden komt aan de orde. Uiteraard is het onmogelijk om een volledige opsomming te geven. Voor elke sector zijn er nog specifieke andere risico's te noemen. Op www.inspectieszw.nl vindt u alle bepalingen die voor zzp'ers gelden.

Veiligheid

Deze bepalingen zijn altijd van toepassing voor zzp'ers.

Veilige machines

Als u werkt met machines is er het risico dat handen of andere lichaamsdelen door de machine 'geraakt' worden. Dit kan ernstige verwondingen tot gevolg hebben. Daarom moeten machines veilig zijn. Ook moet u er zo veilig mogelijk mee werken.

Dit betekent onder andere dat:

- bewegende delen van machines afgeschermd en beveiligd moeten zijn;
- machines stabiel opgesteld moeten zijn;
- u machines gebruikt waar ze voor bedoeld zijn;
- onderhouds-, reparatie- en reinigingswerkzaamheden alleen uitgevoerd mogen worden als de machine is uitgeschakeld en drukloos of spanningsloos is gemaakt;

- de machines gekeurd worden;
- samengestelde machines voorzien moeten zijn van een gemeenschappelijke noodstopvoorziening.

Voor het werken met machines geldt het Arbobesluit. Voor machines die gemaakt zijn in 1995 of later geldt bovendien de Warenwet. Dat betekent dat ze bij aflevering voorzien moeten zijn van een Nederlandse gebruiksaanwijzing, een conformiteitsverklaring en een CE-markering. Deze machines zijn in principe veilig als u ze gebruikt zoals in de bijgeleverde gebruiksaanwijzing staat en als u zelf niets aan de machines verandert.

Werken op hoogte

Bij werk op hoogten, zoals op daken, (rol)steigers en trappen bestaat het gevaar dat u valt. Vaak heeft dit ernstig letsel en soms de dood tot gevolg.

Vallen van hoogte is één van de grootste risico's op de bouwplaats. In gevaarlijke situaties moet u daarom zorgen voor valbeveiligingsmaatregelen. Bij risicoverhogende omstandigheden en in ieder geval vanaf een werkhoogte boven de 2,5 meter moeten structurele maatregelen worden genomen om valgevaar te voorkomen. De beste keus is om te werken met een veilige (rol)steiger, stelling, bordes of werkvloer. Een goede tweede keus is om hekwerken, leuning en dergelijke te gebruiken. Als dat allemaal niet kan, kunt u gebruikmaken van grote en goede vangnetten of veiligheidsgordels met vanglijnen.

U moet altijd maatregelen treffen bij werken op hoogte. Ook als het werk maar van korte duur is. De arbeidsmiddelen dienen ook gekeurd te zijn.

Trappen en ladders

Een ladder is geen werkplek. Het is een hulpmiddel om u te verplaatsen van en naar de werkplek. U mag een ladder alleen gebruiken als het gebruik van veiligere middelen niet mogelijk is of niet verlangd kan worden.

Gebruik een ladder alleen als:

- het risico dat u valt klein is en u de ladder maar kort hoeft te gebruiken;
- het risico dat u valt klein is en een veiliger middel niet mogelijk is.

Boven een werkhoogte van 10 meter mag u geen ladder gebruiken.

Steigers

Steigers die op de juiste manier zijn opgebouwd en worden gebruikt, zijn een veilige werkplek. De belangrijkste risico's van het werken op steigers zijn:

- de steiger bezwijkt of valt om door overbelasting, onvoldoende borging, onjuiste plaatsing of onjuiste opbouw;
- vallen door onvoldoende beveiligde of niet gesloten werkvloeren.

U kunt de volgende maatregelen treffen:

- bouw een steiger secuur op volgens een montagevoorschrift of steigertekening. Afhankelijk van de complexiteit van de steiger moet u rekening houden met verankeringen, stabiliteitsverbanden en fundamenten;
- zorg ervoor dat steigervloeren niet ongewild kunnen verschuiven. Ze moeten afhankelijk van het werk voldoende sterk en breed zijn. In steigerleuningen mogen geen gevaarlijke openingen voorkomen;
- controleer of de steiger is opgebouwd of wordt gewijzigd door deskundige personen.

Rolsteigers

Mogelijk gebruikt u bij uw werkzaamheden rolsteigers. Rolsteigers zijn gemakkelijk in gebruik en worden daarom vaak ingezet bij een klus. Daardoor en door de lichte constructie ervan treden er al snel gevaarlijke situaties op. De steiger kan omvallen en gebruikers kunnen van de steiger vallen.

Aandachtspunten bij het gebruik van een rolsteiger zijn:

- Staat de rolsteiger stabiel: horizontaal, wielen op de rem, gebruik stabilisatoren, vastgemaakt aan object?
- Zijn de schoren goed aangebracht?
- Zijn de (onderste) voetregels goed aangebracht?
- Zijn de vloeren dicht gelegd?
- Zijn er leuningen aangebracht (een diagonale schoor kan niet als leuning dienen)?
- Is zo nodig een kantplank bevestigd?

Als zzp'er maakt u wellicht regelmatig gebruik van materiaal van anderen, bijvoorbeeld steigers en ladders. Of u dit materiaal nu huurt, leent of in eigendom heeft, u bent zelf verantwoordelijk voor de arbeidsmiddelen die u gebruikt.

Elektriciteit

Werken aan elektrische installaties kan gevaarlijk zijn en mag dan ook alleen door deskundigen gebeuren. Voor werk aan hoogspanningsinstallaties gelden nog extra deskundigheidseisen. Niet alleen kunt u onder spanning komen te staan bij aanraking van stroomvoerende delen (elektrocucie), maar ook kunnen ernstige brandwonden ontstaan bijvoorbeeld door de vlamboog bij kortsluiting. Een installatie moet altijd spanningsloos gemaakt worden voordat er aan of nabij gewerkt mag worden. In een aantal gevallen moet dit gebeuren door een deskundige met speciale gereedschappen.

Handgereedschap

Elektrisch handgereedschap moet deugdelijk zijn, goed onderhouden worden en gekeurd zijn. Gereedschap mag u alleen gebruiken voor het doel waarvoor het gemaakt is. Het is belangrijk dat er geen elektriciteitsdraden blootliggen. Volg altijd de veiligheidsvoorschriften in de gebruiksaanwijzing.

Werkt u in natte, besloten of nauwgeleidende ruimten neem dan extra maatregelen. Bijvoorbeeld door gebruik te maken van een veilige lage spanning (accugereedschap of achter een trafo). Voor werk in explosiegevaarlijke zones is er de explosieveilige apparatuur.

Ook het werken met de motorkettingzaag is erg gevaarlijk en vereist een speciale deskundigheid, gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (pak, schoenen, bril, helm, gehoorbescherming) en een stabiele werkplek.

Verdrinkingsgevaar

Vooraf aan boord van schepen bestaat het gevaar te water te raken en te verdrinken. Als het weer slecht is of het werk riskant, moeten opvarenden reddingsvesten dragen.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

Als u risico's zoals valgevaar, vallende voorwerpen, snijgevaar, blootstelling aan schadelijk geluid of gevaarlijke stoffen niet kunt vermijden, moet u de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen gebruiken. Afhankelijk van het risico kan het bijvoorbeeld gaan om veiligheidsschoenen of -laarzen, speciale werkkleding, speciale handschoenen, reflecterend vest, gehoorbeschermingsmiddelen, ademhalingsbeschermingsmiddelen, bril, helm, vanglijn of gordel. Deze beschermingsmiddelen moeten goed onderhouden, gerepareerd en schoongehouden worden. Vervang ze ook op tijd.

Gezondheid

De bepalingen in verband met gevaarlijke stoffen (kwarts, zandstraalverbod, vluchtige organische stoffen, houtstof, asbest en biologische agentia) zijn altijd van toepassing voor zzp'ers. De bepalingen in verband met fysieke belasting en lawaai zijn alleen van toepassing indien er sprake is van het tegelijkertijd werken van anderen op dezelfde arbeidsplaats.

Gevaarlijke stoffen

Algemeen

Blootstelling aan gevaarlijke stoffen kan leiden tot zeer ernstige schade aan de gezondheid. Denk aan asbest, dieselmotorenemissie, kwarts, houtstof en vluchtige organische stoffen in verfsoorten en lijmen. Daarbij kan het gaan om acute vergiftiging en (chemische) brandwonden, maar ook om chronische aandoeningen zoals kanker, astma, organisch psychosyndroom (OPS) of eczeem. Het gezondheidsrisico hangt niet alleen af van de eigenschappen van de stof, maar ook van de concentratie en de duur van de blootstelling. Daarom moet u blootstelling aan gevaarlijke stoffen zo veel mogelijk vermijden.

De leverancier van producten waarin gevaarlijke stoffen zitten, is verplicht om hierbij een veiligheidsinformatieblad (VIB) te verstrekken. Dit geldt voor alle producten met een gevaarsaanduiding op het etiket. Het is verstandig deze veiligheidsinformatiebladen ook op de werkplek te hebben, zodat u bij eventuele calamiteiten weet wat u moet doen.

Grenswaarden

Voor het werken met een aantal gevaarlijke stoffen zijn grenswaarden vastgesteld. Als u beneden deze waarden blijft, ontstaat er in principe geen gezondheidsschade. Daarnaast is er een lijst met grenswaarden voor kankerverwekkende stoffen zoals benzeen, benzine, hardhoutstof en kwarts.

Informatie over grenswaarden kunt u vinden op www.arboportaal.nl en www.veiligwerkenmetchemischestoffen.nl

Gebruiksverboden

Het gebruiken, bewerken, verwerken en in voorraad houden van zeer gevaarlijke stoffen is verboden. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld propaansulton, 2-naftylamine, 4-aminodifenyl, benzidine, 4-nitrodifenyl, zandsteen en benzeen.

Gevaar voor verstikking, bedwelmig, vergiftiging of brand

U moet alert zijn op het gevaar voor verstikking, bedwelmig, vergiftiging of brand. Dat geldt vooral als u in besloten ruimtes, zoals een kruipruimte, werkt. Zorg dat u nooit alleen bent in een dergelijke situatie. Mocht er iets misgaan, dan is er altijd iemand anders aanwezig om u te helpen.

Kwartsstof

Kwarts komt voor in de meeste steenachtige materialen (inclusief beton). Door onder andere zagen, boren en frezen kunnen hoge concentraties kwartsstof vrijkomen. Blootstelling hieraan kan irritatie of schade aan de luchtwegen, of zelfs stoflongen of kanker veroorzaken. De blootstelling aan kwartsstof moet zo laag mogelijk zijn.

Blootstelling aan kwartsstof kan worden beperkt door afzuiging of bevochtiging van het materiaal. Ook kunt u voor een korte periode ademhalingsbeschermingsmiddelen gebruiken. U moet dan wel zorgen dat de beschermingsmiddelen met de juiste beschermingsfactor hebben. Langdurig gebruik van ademhalingsbeschermingsmiddelen wordt afgeraden.

Zandstraalverbod

Met een straalmiddel dat meer dan 1% kwarts bevat, is het verboden te stralen.

Verf en lijm

Vluchtige organische stoffen, zoals verf en lijm op basis van terpentijn en xyleen, mogen binnenshuis niet gebruikt worden. Dit betekent dat u binnenshuis verf of lijm op waterbasis moet gebruiken.

Houtstof

Houtstof is stof dat vrijkomt bij het bewerken van hardhout. Het kan de huid, ogen en ademhalingswegen irriteren. Daarnaast is houtstof kankerverwekkend. Door ervoor te zorgen dat houtbewerkingsmachines goed onderhouden zijn, kan voorkomen worden dat iemand in aanraking komt met houtstof. Daarnaast moeten de machines voorzien zijn van goed werkende afzuiging. Dat geldt ook voor handmachines. Deze zijn goed aan te sluiten op mobiele afzuiginstallaties.

Asbest

Het is verboden om asbest te gebruiken, hergebruiken en verwerken. Alleen gecertificeerde bedrijven mogen asbest verwijderen. De werkmethode die zij gebruiken, voorkomt dat er asbeststof in de lucht komt.

Biologische agentia

Met biologische agentia worden voornamelijk virussen, bacteriën en schimmels bedoeld. U kunt bijvoorbeeld in de thuiszorg, in de landbouw, bij glazenwassen, bij afvalverwerking en bij rioolwerkzaamheden met biologische agentia in aanraking komen. U moet daarom voldoende hygiënemaatregelen nemen. Bijvoorbeeld door handschoenen, overschorten en adembescherming te gebruiken. Soms is preventieve vaccinatie tegen hepatitis B nodig.

Lawaai

Door langdurige blootstelling aan lawaai boven de 80 decibel, kan doofheid ontstaan. Deze doofheid is onherstelbaar. U bent verplicht gehoorbescherming te gebruiken als de hoeveelheid lawaai op een dag boven de 85 dB(A) uitkomt. Als u niet met elkaar kunt praten zonder uw stem te verheffen is het geluidsniveau te hoog. Bij de aanschaf van machines, gereedschappen of andere mechanische apparatuur is het dus belangrijk om het geluidsniveau ervan in de gaten te houden.

Fysieke belasting

Fysieke belasting is de belasting van spieren en gewrichten tijdens lichamelijke arbeid. Fysieke belasting is onder te verdelen in zeven vormen, te weten: tillen, duwen/trekken, knielen/kruipen, bukken, dragen, draaien en repeterende werkzaamheden. Fysieke belasting op zich is niet bedreigend voor de gezondheid, fysieke overbelasting wel. Fysieke overbelasting kan namelijk leiden tot klachten, gezondheidsschade en zelfs tot uitval uit het arbeidsproces.

Fysieke overbelasting wordt vooral bepaald door:

- de aard en de duur van de ingenomen werkhouding;
- de grootte van de uitgeoefende krachten;
- de frequentie waarmee een taak wordt uitgevoerd.

Als u werkt op een arbeidsplaats waar ook anderen werken dan moet u er voor zorgen dat u zo werkt dat fysieke overbelasting wordt voorkomen. Als dit redelijkerwijs niet mogelijk is, dan moet u de kans op fysieke overbelasting zoveel mogelijk beperken. U zet hulpmiddelen in daar waar het mogelijk is. Als dat niet mogelijk is dat kunt u variëren in uw taken om fysieke overbelasting te voorkomen. In verschillende arbocatalogi zijn maatregelen opgenomen en deze worden als referentiekader gebruikt in het toezicht op zzp'ers die werken op een arbeidsplaats waar ook anderen werken.

Gevaar voor derden

Deze bepalingen zijn altijd van toepassing voor zzp'ers.

Soms levert uw werk onbedoeld gevaar op voor anderen, zoals andere werkenden, bezoekers, voorbijgangers, omstanders en omwonenden. De maatregelen die u neemt om uzelf te beschermen, zijn zeker niet altijd voldoende om ook anderen te beschermen. Zo kunnen voorbijgangers bijvoorbeeld worden geraakt door materialen of gereedschappen die van een steiger of bouwwerk vallen.

Enkele voorbeelden van risico's voor derden zijn:

- gevaar van aanrijding door bouw-, vracht- of landbouwverkeer;
- onbevoegden die uw werkterrein betreden waarbij onder andere gevaar bestaat voor vallen, bekneld raken, elektrocutie en verdrinken;
- het bezwijken, breken of vallen van constructies bij sloop-, hak- en boorwerkzaamheden;
- het omvallen van funderingsmachines, kranen, hoogwerkers of steigers;
- voorwerpen die vallen op een openbaar terrein;
- brand-, ontploffings- en verstikkingsgevaar;
- besmettingsgevaar. Via besmette persoon of via besmette hulpmiddelen, maar ook via de lucht en afvalwater, kunnen ziektekiemen zich verspreiden.

Mobiele arbeidsmiddelen met eigen aandrijving

Personen mogen niet meerijden op heftrucks, reachtrucks en dergelijke, tenzij er een speciaal daarvoor ingerichte veilige plaats is. Deze voertuigen zijn immers niet geschikt voor het vervoeren van personen. Als u aan het werk bent met een heftruck, mag u dus geen anderen mee laten rijden. Daarnaast mag u zelf niet 'meeliften' met een heftruck. Hieronder valt ook u laten heffen door een heftruck, bijvoorbeeld om iets uit een stelling te pakken.

Hijs- en hefwerktuigen

Onder hangende hijs- en hefwerktuigen mag je je niet ophouden. Er bestaat namelijk het gevaar getroffen te worden door vallende voorwerpen. Als u een hijs- of hefwerktuig bedient, moet u zich er regelmatig controleren of er zich in uw directe omgeving geen personen bevinden. En voor uw eigen veiligheid moet u erop letten niet in de buurt van een werkende kraan aan het werk te zijn.

Bij slechte weersomstandigheden, zoals harde wind en slecht zicht, mag niet gewerkt worden met hijs- en hefwerktuigen.

Deel 2

Het onderscheid tussen zelfstandigen (zfp'ers), werkgevers en werknemers volgens de Arbowet

De Arbowet onderscheidt verschillende groepen werkenden, namelijk werkgevers, werknemers en zelfstandigen (zfp'ers). Om te bepalen of u zelfstandige, werkgever of werknemer bent, is voor de Inspectie SZW de feitelijke situatie doorslaggevend. Zo is het mogelijk dat u voor de Belastingdienst als zelfstandige gezien wordt, maar door de Inspectie SZW als werknemer. In dit deel wordt het verschil uitgelegd en wordt dit toegelicht met enkele voorbeelden.

Werkgever

Een werkgever is iemand die mensen in dienst heeft, inleent of onder zijn gezag laat werken. De werkgever is verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van zijn werknemers. Hij moet onder andere zorgen voor de veiligheid van de arbeidsplaats en de deugdelijkheid van de materialen. Als hij zelf meewerkt, moet hij zich ook aan de meeste regels van de Arbowet houden.

Als een opdrachtgever of een hoofdaannemer een doorslaggevende invloed heeft op het werk wordt hij gezien als feitelijke werkgever. Bijvoorbeeld als hij instructies geeft over de dagelijkse activiteiten en de verstrekking van materiaal, arbeidsmiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen, dan is er sprake van een gezagrelatie. Ook als de opdrachtgever of de hoofdaannemer werk laat verrichten door ingeleend personeel, is hij de op basis van de Arbowet de feitelijke werkgever. De feitelijke werkgever is altijd verantwoordelijk voor de naleving van de Arbowet. Daarbij is het niet van belang welke juridische constructie de opdrachtgever en opdrachtnemer met elkaar hebben afgesproken.

Werknemer

De werknemer volgens de Arbowet is degene die:

- werkt op basis van een arbeidsovereenkomst of publiekrechtelijke aanstelling;
- of door een werkgever is ingeleend (bijvoorbeeld uitzendwerk);
- of werkt onder gezag.

Zfp'er

Een zelfstandige (zfp'er) werkt niet onder gezag. Hij heeft juist een bepaalde mate van vrijheid bij het uitvoeren van de opdracht. Elementen die een rol spelen bij de beoordeling van het begrip zelfstandige voor de Arbowet zijn:

- Heeft de zelfstandige een bepaalde klus aangenomen en is hij zelf verantwoordelijk voor het resultaat?
- Bepaalt hij zelf hoe hij het werk uitvoert en welk materiaal hij hierbij gebruikt?

- Zorgt hij zelf voor persoonlijke beschermingsmiddelen?
- Kan hij zelf zijn arbeidstijden bepalen?
- Moet hij eventuele schade, ontstaan door gevaarlijke of ongezonde werkzaamheden, zelf betalen?
- Wat is de gezagsrelatie tussen de zelfstandige en de opdrachtgever?

Verschil werknemer – zzp'er

- de zzp'er werkt niet op basis van een arbeidsovereenkomst;
- de zzp'er heeft geen gezagsrelatie met de opdrachtgever;
- de zzp'er heeft vrijheid bij het uitvoeren van de opdracht;
- de zzp'er is (financieel) aansprakelijk voor schade als er iets niet goed gaat.

Om het verschil tussen werknemer, werkgever en zelfstandige te verduidelijken, geven we enkele voorbeelden.

Voorbeeld 1

Een bouwbedrijf is bezig met een metselklus en komt metselaars te kort. U bent zzp'er en wordt als metselaar ingehuurd om te helpen met de klus. Als u er op vaste tijden moet zijn, een uitvoerder toeziet op uw werk en aan u instructies geeft hoe het werk moet worden uitgevoerd, bent u voor de Arbowet een werknemer. U werkt dan immers 'onder gezag'.

Voorbeeld 2

Een bouwbedrijf geeft aan u de opdracht om een muur te metselen. Dit is aangenomen werk waarbij vooraf het resultaat en de prijs worden afgesproken. U bent vrij om binnen de eisen van de opdracht uw werk uit te voeren. Daarnaast bepaalt u zelf de tijdstippen waarop u deze klus klaart. Ook zorgt u voor eigen materieel en persoonlijke beschermingsmiddelen. U werkt niet 'onder gezag' en bent dus voor de Arbowet een zelfstandige.

Voorbeeld 3

U hebt als zzp'er een opdracht aangenomen om een muur te metselen. Om de opdracht op tijd af te krijgen moet er nog een metselaar bijkomen. U huurt een collega-zzp'er in. U bent de inlener en bepaalt daarom de tijden, ziet toe op het werk, geeft instructies hoe het werk moet worden uitgevoerd en verstrekt het materieel.

Voor de Arbowet bent u de werkgever en is de collega een werknemer.

Het verschil in beschermingsniveau van werknemers, inleenkrachten en zzp'ers ziet er als volgt uit:

VAR-verklaring

De Inspectie SZW accepteert VAR-verklaringen niet zonder meer als bewijs dat er sprake is van een zzp'er. De VAR-verklaring geldt alleen voor inkomens- en premieheffing door de Belastingdienst en niet voor de Arbowet. Zie voor het doel en gebruik van de VAR-verklaring de informatie op de site van het ministerie van SZW: www.szw.nl

Tabel 1 Beschermingsniveau werknemer, inleenkrachten en zzp'ers

Werknemer dan wel zzp'er die wordt gezien als werknemer	Inleenkracht	'Echte' zzp'er
U volgt de aanwijzingen van uw werkgever op	U volgt de aanwijzingen van de inlener (het bedrijf waar u aan het werk bent) op	U hebt een grote mate van vrijheid in het uitvoeren van de opdracht
Uw werkgever is aansprakelijk voor kosten (bijvoorbeeld letselschade) die het gevolg zijn van gevaarlijk of ongezond werken	Degene die u heeft ingeleend is aansprakelijk voor schade die het gevolg is van gevaarlijk of ongezond werken	U bent in principe zelf aansprakelijk voor schade als gevolg van gevaarlijk of ongezond werk
De gehele Arbowetgeving geldt voor u	De gehele Arbowetgeving geldt voor u	Een groot deel van de Arbowetgeving (maatregelen bij alle arbeidsrisico's) geldt voor u. Als u alleen werkt gelden de maatregelen bij ernstige risico's en gevaar voor derden.

Praktijk

In de praktijk komt het nog wel eens voor dat risicovolle of zelfs verboden klussen aan zelfstandigen worden uitbesteed. Dat gebeurt dan met het idee dat zo eventuele aansprakelijkheid voor schade kan worden voorkomen. Doordat verplichtingen uit de Arbowet voor werkzaamheden met ernstige risico's ook voor zelfstandigen gelden, wordt dit echter voorkomen.

Voorbeeld

Een vereniging van huiseigenaren van een aantal appartementen (4-hoog) wil de ramen goedkoop gewassen hebben. Bedrijf A wordt afgewezen omdat het te duur is. Dit bedrijf heeft namelijk de kosten van het inhuren van een hoogwerker doorberekend. De vereniging wil goedkoper uit zijn. Daarom wordt een zzp'er ingehuurd die goedkoper lijkt te zijn. Hij wast de ramen op een hoge ladder in plaats van een hoogwerker. De werkhogte komt echter boven de 10 meter uit. Ten onrechte dacht de zzp'er niet gebonden te zijn aan de Arbowet en zich de kosten van een hoogwerker te kunnen besparen. Als de Inspectie SZW dit ontdekt, wordt het werk stilgelegd en krijgt de zzp'er een boete voor overtreding van de Arbowet.

Deel 3

Hoe inspecteert de Inspectie SZW?

De Inspectie SZW inspecteert arbeidsomstandigheden op de werkplek. Meestal gebeurt dat onaangekondigd. Op dat moment weet de inspecteur dus nog niet of hij met een werknemer of met een zelfstandige te maken heeft.

Een inspectie verloopt als volgt:

Eerst kijkt de inspecteur op de werkplek of u de regels voor de belangrijkste arbeidsrisico's naleeft. Hij bespreekt zijn bevindingen met u. Als u aan alle verplichtingen voldoet, dan eindigt de inspectie. Als u dat niet of onvoldoende doet, dan worden afspraken over het naleven van de Arbowet met u gemaakt.

De Inspectie SZW legt geconstateerde overtredingen altijd schriftelijk vast. Bij de meeste ernstige overtredingen wordt direct een boeterapport opgemaakt. De hoogte van een boete is afhankelijk van de ernst van de overtreding. Ook kan de Inspectie SZW het werk (gedeeltelijk) stilleggen totdat de overtreding is opgeheven. Het is verplicht zo'n bevel op te volgen.

Werkzaamheden worden stilgelegd als de Inspectie SZW vindt dat er ernstig gevaar is voor personen. Een stillegging kan ook inhouden dat een bepaalde plaats niet betreden mag worden en is ook mogelijk voordat de werkzaamheden begonnen zijn. De Inspectie SZW heft een stillegging pas op als het gevaar is weggenomen.

Voorbeeld Een zzp'er staat op een rolsteiger een kozijn te schilderen. De inspecteur rijdt voorbij en ziet dat de steiger onveilig is. Er zijn geen stabilisatoren gebruikt, de rolsteiger is niet bevestigd en de werkvloer is niet voorzien van leuningwerk. De steiger kan dus omvallen en de schilder kan er af vallen. De inspecteur legt het werk stil en vraagt wie de werkgever is. De schilder geeft aan dat hij zzp'er is. Hij mag pas verder gaan met zijn werk als de steiger veilig gemaakt is. Hij krijgt een boete.

Meer weten?

Voor algemene vragen aan de rijksoverheid kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl of telefonisch op 0800 – 8051 (gratis).

Meer informatie over de Inspectie SZW kunt u vinden op www.inspectieszw.nl

Algemene informatie over arbo en arbobeleid:

www.inspectieszw.nl
www.arboportaal.nl
www.arbonieuwestijl.nl
www.overheid.nl
www.szw.nl
www.inspectieloket.nl
www.stofvrijwerken.nl
www.arbovriendelijkehulpmiddelen.nl
www.rie.nl
www.veiligwerkenmetchemischestoffen.nl
www.zzp-Nederland.nl
www.fnv.nl
www.cnvzelfstandigen.nl

Arbo in de bouw:

www.arbouw.nl

waaronder A-bladen, informatie over de RI&E voor het MKB in de bouw, arbocatalogi, V&G-plan en arbovriendelijke hulpmiddelen

www.arbocatalogi-bouwnijverheid.nl

www.aboma.nl

waaronder informatie over veiligheids beleid en Abomafoon; niet gratis

www.fnvbouw.nl

www.fnvzbo.nl

Deze brochure is een uitgave van

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Vijfkeerblauw | sss-613085

Gratis uitgave

Rijksoverheid | Oktober 2012

Disclaimer

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is niet verantwoordelijk voor informatie op websites van derden waarnaar in deze brochure wordt verwezen. Aan de tekst van de brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

